

Уладзімір Пігулеўскі: знакаміты беларус, які пераклаў для латышоў "Паўлінку"

10 сакавіка (па іншых звестках 9 сакавіка, па старым стылі 26 лютага) споўнілася 125 гадоў з дня нараджэння беларускага грамадска-палітычнага і культурнага дзеяча, педагога, пісьменніка, драматурга, перакладчыка Уладзіміра Пігулеўскага.

Уладзімір нарадзіўся ў Гародні ў сям'і калежскага сакратара гарадской управы. У хуткім часе бацькі пераехалі ў Менск. Там жа ў 1907 годзе ён скончыў Менскую мужчынскую класічную гімназію. Падчас вучобы далучыўся да рэвалюцыйнага гуртка, браў удзел у вулічных дэманстрацыях.

Агульнае жаданне бацькоў і юнака надалей паглыбляць набытыя веды скіравала Уладзіміра ў Пецярбург, дзе ў 1908 годзе ён паступае ва ўніверсітэт на гістарычна-філалагічны факультэт. Вучобу ва ўніверсітэце студэнт Пігулеўскі спалучаў з працай у "Прадамеце" - вялізным сіндыкаце, што аб'ядноўваў да 90% металургічных заводаў Расіі.

У 1912 годзе яго прызываюць на вайсковую службу ў Гародню, а на пачатку Першай сусветнай вайны і ў дзейную армію. Яго ваенная кар'ера расцягнулася да 1917 года. У паслужным спісе, сведчанні пра што ёсць у асабістым архіве Уладзіміра Пігулеўскага ў ЦНБ НАН Беларусі, адлюстраваны ўсе этапы гэтай службы: ад кананіра да штабс-капітана.

За мужнасць і гераізм у баях з Германіяй Пігулеўскага ўзнагародзілі ордэнамі Святой Ганны 3-й і 4-й ступеняў і Святога Станіслава 2-й і 3-й ступеняў.

Таленавіты, смелы, неардынарны чалавек Уладзімір Пігулеўскі, магчыма, мог бы стаць прафесійным вайскоўцам, прынамсі лётчыкам. У хадайніцтве камандзіра карпуснога авіяцыйнага атрада аб залічэнні Пігулеўскага ў авіяцыйную школу дадзена высокая адзна-

ка яго чалавечым і прафесійным якасцям: "Паручнік Пігулеўскі... праявіў сябе як у баявых адносінах, так і ў наўсядзённым жыцці з самага найлепшага боку. Бязмежна адвага, знаходлівасць, умённе прыстасоўвацца да ўсялякіх умоў палёту з'яўляюцца характэрнымі рысамі яго характару як афіцэра-назіральніка. Дэталёвае знаёмства з усімі галінамі авіяцыйнай справы, у прыватнасці, найгрунтоўнейшыя веды ў матарах і радыётэлеграфіі даюць падставу лічыць, што ў якасці лётчыка ён будзе ўяўляць яшчэ больш значную каштоўнасць для справы авіяцыі...".

Але лёс вырашыў інакш. Па заканчэнні вайны Пігулеўскі на некаторы час апынуўся ў польскай турме, потым цяжка хварэў, нават знаходзіўся ў прадсмяротным стане, перабіваўся выпадковымі заробкамі. Вядома, што ён у гэты час далучыўся да беларускага нацыянальна-адрэджэнскага руху, займаў адказныя пасады пры кіраўніцтве БНР, быў службоўцам для спецыяльных даручэнняў пры Міністэрстве замежных спраў, удзельнічаў у рабоце Беларускай нацыянальна-палітычнай канферэнцыі ў Рызе. Жыў у Менску, Вільні, Коўне.

У 1922 годзе па запрашэнні тагачаснага дырэктара Дзяржаўнай беларускай гімназіі ў Дзвінску (Даўгаўпілсе), грамадска-палітычнага і культурнага дзеяча, гісторыка, эканаміста Івана Ігнатавіча Краскоўскага Пігулеўскі прыехаў у Латвію, працаваў у Дзвінскай беларускай гімназіі.

З вясны 1924 года займаў пасаду дырэктара Люцынскай (Лудзенскай) гімназіі. У гэты ж час пераклаў на беларускую мову п'есу латышкага драматурга Рудольфа Блаўманіса "Блудны сын" і сіламі вучняў ажыццявіў яе пастапоўку. Паралельна ўдзельнічаў у складанні падручнікаў для беларускіх дзяцей у Латвіі.

Інтэнсіўная асветніцкая праца сярод беларускага насельніцтва Латвіі, што праводзілася дзеячамі беларускага адрэджэння, выклікала абуджэнне нацыянальнай самасвядомасці, але гэта не падабалася рэакцыйным колам латвійскага ўрада, якія не жадалі бачыць беларусаў самастойнай нацыяй. У гэтых умовах узнікла і так званая Беларуска справа, што скончылася ў 1925 годзе судовым працэсам над беларускімі настаўнікамі, якіх абвінавачвалі ў зносінах з Савецкай Беларуссю і ў намеры далучыць да яе частку Латвіі (Латгалію). Працэсу папярэднічалі шматлікія незаконныя ператрусы, арышты вядомых дзеячаў-адрэджэнцаў, допыты сведкаў. Быў арыштаваны і Пігулеўскі.

Віна падсудных не была даказана. Нягледзячы на гэта, некаторых беларускіх дзеячаў выслалі за межы Латвіі, а частку беларускіх школ, у тым ліку Люцынскую беларускую гімназію, улады зачынілі.

Уладзіміра Пігулеўскага апраўдалі, але пазбавілі права займацца педагогічнай дзейнасцю. Ён быў вымушаны пераехаць у Рыгу, дзе ўладкаваўся ў Транзітны кааператывны банк, але не адышоў ад культурна-асветніцкай працы. На з'ездзе прадстаўнікоў беларускіх арганізацый у Латвіі, што адбыўся ў чэрвені 1926 года, кандыдатуру Пігулеўскага

Сярод вучаніц Дзвінскай дзяржаўнай беларускай гімназіі. 1924 год

Білет дэпутата Сейма Латвіі. 1928 год

вылучылі на пасаду кіраўніка Беларускага аддзела пры Міністэрстве асветы Латвіі і ў хуткім часе зацвердзілі ўрадам. У якасці кіраўніка гэтага аддзела ён шчыра адпрацаваў сем гадоў (1927-1934 гады), зрабіўшы нямаля каштоўнага ў справе беларускага культурнага адрэджэння.

У тым жа 1926 годзе Пігулеўскі ўдзельнічаў у акадэмічнай канферэнцыі па рэформе беларускага правапісу, арганізаванай Інбелкультам.

У гэты час Уладзімір Пігулеўскі вядомы і як палітычны дзеяч. Ён далучаецца да сацыял-дэмакратычнай партыі, па яе спісе праходзіць у Сейм ад Латгаліі.

З устанаўленнем у Латвіі аўтарытарнага рэжыму Ульманіса пачаўся перыяд рэпрэсій. Асабліва жорстка гэта адбілася на нацыянальных мен-

рэдагаванні падручніка рускай мовы для латышскіх школ, чытае лекцыі ў педвучылішчы, Інстытуце павышэння кваліфікацыі настаўнікаў, Настаўніцкім інстытуце, у Доме народнай творчасці.

Адукаваны, інтэлігентны, У.В. Пігулеўскі валодаў неікім магнетызмам, здольным прыцягваць да сябе самых разнастайных колы людзей. Сярод яго сяброў былі і сталыя паважныя равеснікі, і зусім яшчэ юныя студэнты, але ўсім ім бы-

Членскія білеты Саюза пісьменнікаў і Літфонда СССР. 1957 год

ло цікава і ўтульна побач з гэтым прыязным, добразычлівым чалавекам. Нягледзячы на свой паважаны ўзрост, у душы ён заставаўся ўзнёслым і вяселым юнаком. Адчуванне радасці жыцця дамінавала ў гэтым чалавеку, не глядзячы ні на якія цяжкасці і выпрабаванні.

Выхад на пенсію ў 1950 годзе меў пэўнае пазітыўнае значэнне для Уладзіміра Пігулеўскага - вызваляўся час для больш грунтоўнай літаратурнай працы, якая вабіла яго на працягу многіх гадоў і да якой ён меў, безумоўна, прыродны здольнасці.

Упершыню імя Уладзіміра Пігулеўскага з'яўляецца на старонках заходне-беларускага друку ў 1924 годзе. Пад псеўданімам Гуль ён выступіў з цыклам палемічных нататак адносна жыцця латышскіх беларусаў пад назваю "Пісьмы з Латвіі". Ужо па іх можна было меркаваць пра публіцыстычныя здольнасці будучага літаратара.

Літаратурная спадчына Уладзіміра Пігулеўскага ўключае спробы ў галіне прозы, пазіі, драматургіі, публіцыстыку.

Сам Уладзімір Васільевіч даволі крытычна ставіўся да сябе як да літаратара. У ад-

ным з лістоў ён адзначаў: "У літаратурнай працы ўсё мае гора ў тым, што я, як стары літаратурны крытык, без усялякіх скідак гляджу на сябе - маладога празаіка. А добрая проза патрабуе нямаля "практыкавання". Тамы, сюжэты ёсць добрыя. А вось хараша "аформіць" іх яшчэ пакуль што не ўмею. Мова бедная. Так што пакуль буду "вучыцца" на перакладах мастацкай літаратуры, нават калі яны і не будуць друкавацца". Тым не менш яго нарысы, літаратурна- і тэатральна-крытычныя артыкулы да сённяшняга часу не страцілі сваёй цікавасці.

Але перадусім талент Уладзіміра Пігулеўскага ў большай меры раскрыўся ў галіне мастацкага перакладу. Добрае веданне замежных моў (французскай, латышскай, чэшскай, польскай, украінскай) і несумненны пісьменніцкі дар дазволілі яму наблізіцца самому і наблізіць усіх нас да высокага мастацтва як нашых бліжэйшых суседзяў, так і сусветнай класікі.

Удзельнікі Першай нарады беларускіх настаўнікаў Латвіі ў Дзвінску. 1922 год